

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Esityksessä kevennetään hallinnollista byrokratiaa ja mahdollistetaan viranomaisresurssien tarkoituksenmukaisempi kohdentaminen asiakastyöhön. On totta, että nykyinen lainsäädäntö velvoittaa aktivointisuunnitelmien laatimiseen myös tilanteissa, joissa asiakkaalla ei ole todellista tarvetta monialaiseen palveluun. Tällaiset tilanteet kuormittavat hallintoa ja voivat hidastaa palvelujen tarjoamista niille, joilla on todellinen tuen tarve.

Lakimuutos antaa myös mahdollisuuden joustavampaan palvelutarpeen huomioimiseen alueellisten palvelumallien, kuten työllistymisen monialaista edistämistä koskevan lain (TYM-laki) mukaisten käytäntöjen kautta. Tarveperusteinen lähestymistapa tukee asiakaslähtöistä työtettä ja edistää vaikuttavien palvelupolkujen rakentamista.

Toimeentulotukea saavien osalta aktivointiehto säilyisi ennallaan, mitä voi pitää perusteltuna. Näin varmistetaan, että erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden pääsy palveluihin turvataan.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Hallinnollisten ehtojen karsiminen ja siirtyminen tarveperusteiseen ohjaukseen voivat lyhentää palveluketjujen kestoja ja mahdollistaa aiemman pääsyn tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Erityisesti nuorten kohdalla voidaan olettaa, että palveluun pääsy ei enää viivästy muodollisten aktivointiehtojen täyttymistä odotettaessa, mikä tukee oikea-aikaisia ja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.

Joustavammat käytännöt ja yksilöllinen palvelutarpeen arviointiin perustuva ohjautuminen edellyttävät kuitenkin riittävää resursointia työllisyyspalveluissa, sosiaalipalveluissa ja Kelassa. Erityisesti monialaisen palvelutarpeen tunnistaminen vaatii osaamista ja yhteistyötä viranomaisten

välillä. Ilman tätä on vaarana, että osa työttömistä – erityisesti ne, joiden tuen tarve ei ole ilmeinen – jäävät ilman heille tarkoituksenmukaista tukea. Erityisesti tulee huolehtia siitä, ettei lainmuutoksen seurauksena työllisyyspalvelujen työllisyysasiantuntijat ole "pakotetut" toimimaan myös sosiaalipalvelujen asiantuntijoina ja vastuunkantajina. Tätä olisi mahdollista varmistaa ulottamalla passiivityöttömyyden rahoitusmallivastuuta myös hyvinvointialueille.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Voimassa oleva lainsäädäntö on aiheuttanut haasteita viranomaisyhteistyölle erityisesti aktivointisuunnitelmien laatimisvelvoitteiden ja määräaikojen vuoksi. Velvoitteet perustuvat työttömyyden kestoon tai etuuskertymiin, eikä niissä ole otettu riittävästi huomioon asiakkaan yksilöllistä palvelutarvetta. Tämä on johtanut tilanteisiin, joissa viranomaiset ovat joutuneet laatimaan suunnitelmia myös sellaisille asiakkaille, joilla ei ole ollut todellista tarvetta monialaiseen palveluun.

Tällainen kategorinen toimintatapa on kuormittanut erityisesti hyvinvointialueiden ja työllisyyspalvelujen henkilöstöä ja vaikeuttanut resurssien kohdentamista niihin tilanteisiin, joissa monialainen yhteistyö on aidosti tarpeen. Lisäksi aktivointisuunnitelmien toteuttaminen on käytännössä vaatinut erillisiä tapaamisia, dokumentointia ja aikataulujen yhteensovittamista, mikä on hidastanut prosesseja ja lisännyt hallinnollista työtä.

Esityksessä ehdotettu muutos, jossa aktivointisuunnitelmien laatimisvelvollisuus säilyy vain toimeentulotukea saavien osalta ja muilta osin ohjaus tapahtuu monialaisen palvelutarpeen arvioinnin kautta, vähentää hallinnollista kuormitusta ja mahdollistaa tarkoituksenmukaisemman yhteistyön. Tätä tavoitetta voi pitää kannatettavana.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksen taloudelliset vaikutukset jäävät todennäköisesti rajallisiksi, eikä sen voida automaattisesti arvioida tuottavan suoranaisia hallinnollisia säästöjä.

Monilla alueilla on jo ennen lakimuutosta jouduttu toteamaan, että resurssit eivät riitä nykyisen lainsäädännön mukaisten aktivointisuunnitelmien systemaattiseen ja lakisääteiseen toteuttamiseen. Näin ollen osa esityksen mukaisista "säästöistä" on jo realisoitunut käytännössä henkilöstövajeen tai toiminnan sopeuttamisen kautta. Tämä heikentää arviota siitä, kuinka merkittäviä kustannusvaikutuksia lakimuutos tuo verrattuna nykytilanteeseen.

Toisaalta esitys voi pidemmällä aikavälillä mahdollistaa resurssien tarkoituksenmukaisemman kohdentamisen. Kun suunnitelmia ei enää laadita sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole osoitettua palvelutarvetta, voidaan viranomaisresursseja käyttää tehokkaammin vaikuttaviin asiakasprosesseihin. Tämän vaikutuksen realisoituminen edellyttää kuitenkin sitä, että palvelutarpeen arviointi ja ohjaus TYM-lain mukaisesti palveluihin toimii sujuvasti ja on riittävästi resursoitu.

Myös esityksessä esitetty arvio monialaisten työllistymissuunnitelmien määrän kasvusta voi lisätä sosiaali- ja työvoimapalvelujen kuormitusta, mikä vähentää mahdollisia nettosäästöjä ja uhkaa lisätä kuntien työllisyyspalveluihin kohdistettavia menoja tai ainakin resurssien uudelleen kohdentamista.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Hallinnon keventäminen, prosessien sujuvoittaminen ja resurssien vaikuttavampi käyttö ovat kaikki kannatettavia tavoitteita. Uhka puolestaan liittyy monialaiseen työhön tarvittavien resurssien riittämättömyyteen ja vastuun keskittymiseen kunnille tai työllisyysalueille. Tätä keskittymistä vahvistaa esitykset työttömyysturvalain ja toimeentulotukea koskevan lain muutoksista.

Patama Hannu

Mikkelin kaupunki - Lausuntopyyntöä ja siitä annettavaa lausuntoa on käsitelty Mikkelin seudun työllisyyslautakunnan kokouksessa 17.6.2025.